

- *Перспективи розвитку молекулярної спектроскопії в Україні (доповідач — член-кореспондент НАН України М.В. Бондар)*
- *Про підсумки виконання Секцією суспільних і гуманітарних наук НАН України цільових програм наукових досліджень НАН України в 2016–2018 рр. (доповідач — академік НАН України С.І. Пирожков)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

30 січня 2019 року

На засіданні Президії НАН України 30 січня 2019 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь директора Інституту фізики НАН України члена-кореспондента НАН України **Михайла Віталійовича Бондаря** про перспективи розвитку молекулярної спектроскопії в Україні (стенограму див. на с. 42).

У доповіді йшлося про те, що складні органічні структури з визначеними лінійними фотофізичними параметрами, великим перерізом багатофотонного поглинання і високою фотохімічною стабільністю мають значний потенціал для практичного застосування у пристроях оптичного обмеження інтенсивних лазерних потоків, об'ємного запису інформації, у двофотонній фотодинамічній терапії ракових пухлин і лазерній флуоресцентній мікроскопії біологічних об'єктів.

Представлені у доповіді дослідження формують міждисциплінарний науковий напрям, який поєднує фізику (зокрема нелінійну оптику), органічну хімію, молекулярну біологію, медицину і є одним з найбільш актуальних і пріоритетних у сфері міжнародного співробітництва. Про це свідчать численні конкурсні міжнародні проекти, у тому числі CRDF, NATO, UNTC, FP7, Horizon 2020, виграні за останні 15 років науковими групами Інституту фізики НАН України, які займаються лінійною і нелінійно-оптичною молекулярною спектроскопією.

Інститут фізики НАН України — відомий у світі центр дослідження і синтезу складних органічних молекул. У цій установі було отримано ряд піонерських фундаментальних і прикладних фізичних результатів. Серед них можна відзначити такі: встановлення природи спектрів анізотропії збудження органічних молекул при двофотонному збудженні у широкому діапазоні; спостереження вимушених двофотонних переходів з випромінюванням для органічних молекул з використанням методу гасіння флуоресценції; отримання спектрів двофотонного поглинання прямим методом Z-scan з відкритою

апертурою для нових органічних сполук з великим потенціалом практичного застосування у нелінійно-оптичних пристроях, технологіях фотодинамічної терапії і лазерної флуоресцентної мікроскопії; новий механізм об'ємного оптичного запису інформації, що ґрунтується на фотохромному перетворенні органічної молекули при її збудженні через резонансну передачу енергії від двофотонно поглинаючого хромофору.

Результати співробітників Інституту фізики НАН України опубліковано у провідних фахових міжнародних журналах з високим рейтингом цитування, таких як *Journal of the American Chemical Society*; *Applied Materials and Interfaces*; *Journal of Materials Chemistry*; *Bioconjugate Chemistry*; *Journal of Physical Chemistry C*; *Physical Chemistry Chemical Physics* та ін.

В Україні за деякими розділами зазначеного напрямку, крім Інституту фізики НАН України, працюють науковці Інституту органічної хімії НАН України, Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України, Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України, а також фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Основна складність цього напрямку досліджень полягає у недостатньому забезпеченні вітчизняних науковців сучасними фемтосекундними лазерними системами.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон; завідувач кафедри молекулярної фізики фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка академік НАН України Л.А. Булавін; заступник директора Інституту молекулярної біології і генетики НАН України член-кореспондент НАН України Д.М. Говорун; перший віце-президент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України А.Г. Наумовець; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України ака-

Доповідь члена-кореспондента НАН України Михайла Віталійовича Бондаря

демів НАН України С.В. Комісаренко; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

Президія НАН України зазначила, що методи лінійної та нелінійно-оптичної спектроскопії, роботи зі створення і дослідження нових органічних молекул з контрольованими лінійними фотофізичними і нелінійно-оптичними параметрами слід активно розвивати і продовжувати. Було наголошено на необхідності розширення міжнародної наукової співпраці та поліпшення матеріально-технічної бази цих досліджень.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали звітну доповідь віце-президента НАН України, голови Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академіка НАН України **Сергія Івановича Пирожкова** про підсумки виконання установами Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України чотирьох цільових програм наукових досліджень НАН України у 2016–2018 рр. (стенограму див. на с. 49).

У доповіді зазначалося, що впродовж звітного періоду було отримано вагомі результати у виробленні концептуальних підходів до розв'язання комплексу складних проблем у

Доповідь академіка НАН України Сергія Івановича Пирожкова

політичній, економічній та культурній сферах країни.

Так, фахівці НАН України підготували ґрунтовні пропозиції щодо вирішення завдань реконструкції економіки України, забезпечення збалансованості економічного та соціального розвитку, державної підтримки соціально вразливих верств населення. Розроблено рекомендації щодо механізмів подолання внутрішніх суперечностей та досягнення національної консолідації, інтеграції Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України, інформаційного забезпечення національного консенсусу.

Водночас було висловлено думку, що на сучасному етапі потрібно активізувати участь Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України у вирішенні найактуальніших проблем розвитку держави і суспільства, зокрема приділити більше уваги проблемам формування цілісного соціокультурного простору, соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації, розробленню ефективних моделей суспільного діалогу та механізмів поліпшення якості життя в країні.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.С. Патон і директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

Президія НАН України дійшла висновку, що зазначені завдання доцільно вирішувати в рамках нових цільових програм, запропонованих Секцією суспільних і гуманітарних наук НАН України.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- прийняли рішення провести 16–18 травня 2019 р. XIII Всеукраїнський фестиваль науки з метою популяризації досягнень науки в суспільстві, налагодження зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації;
- схвалили перелік заходів з відзначення 80-річчя від дня заснування Інституту органічної хімії НАН України;
- ухвалили оновлене Положення про порядок конкурсного відбору та звітності за науковими проектами установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України;
- постановили чергову річну сесію Загальних зборів НАН України провести з 23 по 25 квітня 2019 р. і затвердили програму і план заходів з підготовки та проведення сесій загальних зборів відділень і Загальних зборів Національної академії наук України;
- погодили Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 рр.;
- підтримали рішення про відзначення 100-річчя від дня народження всесвітньо відомого українського науковця, іноземного члена Національної академії наук України, видатного громадського діяча і організатора науки Омеляна Йосиповича Прицака;
- заслухали інформацію начальника Відділу наукових і керівних кадрів НАН України В.М. Палія про роботу аспірантури та докторантури наукових установ НАН України.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- кандидата біологічних наук **Войчука Сергія Івановича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України.

Погоджено призначення:

- доктора технічних наук **Шувалова Валентина Олексійовича** на посаду завідувача відділу механіки іонізованих середовищ Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України;

- доктора технічних наук **Згалат-Лозинського Остапа Броніславовича** на посаду завідувача відділу термомеханічної обробки тугоплавких матеріалів Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України;

- доктора хімічних наук **Красовського Віталія Петровича** на посаду завідувача відділу контактних явищ і паяння неметалевих матеріалів Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України;

- доктора економічних наук **Ільченко Марини Павлівни** на посаду завідувача відділу ринку транспортних послуг Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України;

- доктора економічних наук **Цимбала Олександра Івановича** на посаду завідувача відділу досліджень ризиків у сфері зайнятості населення Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- директора Державної установи «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України академіка НАМН України **Коваленка Володимира Миколайовича** за багатолітню плідну працю кардіолога — лікаря і вченого, вагомі творчі здобутки у науковій діяльності та значний особистий внесок у розвиток охорони здоров'я і практичної медицини в Україні.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- ученого секретаря Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України кандидата фізико-математичних наук **Каргузова Валерія Васильовича** за багатолітню плідну творчу працю, вагомі здобутки у науково-організаційній роботі та особистий внесок у розвиток наукових досліджень в Інституті.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України члена-кореспондента

НАН України **Бондаренка Володимира Петровича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомі творчі здобутки у галузі матеріалознавства та значний особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Подякою НАН України відзначено:

- старшого наукового співробітника Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України кандидата технічних наук **Стадника Петра Омеляновича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомі творчі здобутки та особистий внесок у розроблення і впровадження приладів і систем керування технологічними процесами на промислових підприємствах;

- співробітників Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України — завідувача кафедри Навчально-наукового інституту менеджменту та психології, доктора педагогічних наук, професора **Рябову Зою Вікторівну**; директора Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти, доктора педагогічних наук, професора **Сорочан Тамару Михайлівну**; доцента кафедри Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидата психологічних наук **Швень Ярославу Леонідівну** — за плідну наукову і педагогічну працю, вагомі творчі здобутки та активне сприяння процесу інтеграції освіти і науки.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- головного технолога Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України **Сичевського Анатолія Антоновича** за багатолітню сумлінну і плідну працю, вагомі здобутки у професійній діяльності та значний особистий внесок у розвиток наукових досліджень в Інституті;

- старшого наукового співробітника Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України кандидата юридичних наук **Костецьку Тетяну Анатоліївну** за багатолітню плідну наукову працю, вагомі творчі здобутки та особистий внесок у дослідження проблем конституційного й інформаційного права.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик